

ALEKSANDR SERGEYEVİÇ PUŞKİN
Yüzbaşının Kızı

© 2010 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 1. BASIM
2010-2013, İstanbul (2 baskı)

Капитанская Дочка

- © Önsöz: Robert Chandler, "Introduction", Alexander Pushkin,
The Captain's Daughter, NYRB Classics, 2014.
© Sonsöz: Donald Davie, "The Captain's Daughter: Pushkin's Prose
and Russian Realism", *Slavic Excursions: Essays on Russian and Polish
Literature*, The University of Chicago Press, 1990.

İletişim Yayınları 1524 • İletişim Klasikleri 48

ISBN-13: 978-975-05-1731-0

© 2015 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 2. BASIM

1-6. Baskı 2015-2023, İstanbul

7. Baskı 2026, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Güneş Akkor, Emrah Serdan

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Fyodor Antonovich Moller, "Temmuz 1774'te
Kazan'daki Pugaçov Ayaklanması", yaklaşık 1840

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Beyza Altay

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ALEKSANDR SERGEYEVİÇ PUŞKİN

Yüzbaşının Kızı

Капитанская Дочка

RUSÇADAN ÇEVİREN *Ergin Altay*

ROBERT CHANDLER'IN ÖNSÖZÜ VE
DONALD DAVIE'NİN SONSÖZÜYLE

ALEKSANDR SERGEYEVİÇ PUŞKİN Köklü bir aristokrat aileden gelen Binbaşı

Sergey Livoviç Puşkin ve Etiyopyalı bir prensin kızı olan Nadejda Osipovna Puşkina'nın oğlu olarak 6 Haziran 1799 günü Moskova'da dünyaya geldi. Küçük yaşlarından itibaren 17 ve 18. yüzyılın Fransız edebiyatına merak sardı. 1811'de St. Petersburg yakınlarında Tsarskoye Selo'daki liseye yazıldı. İlk şiirleri 1814 yılında *Vestnik Evropy*'de (Avrupa Habercisi) yayımlandı. 1817'de liseden mezun olup hariciyede bir makama atanana kadar birçok ünlü şair, tarihçi ve edebiyatçıyla yakın ilişki kurdu ve St. Petersburg'un en yenilikçi edebi çevresi olan Arzamas'a katıldı. 1820 yılının Temmuz ayında İmparator I. Aleksandr'ın emriyle, halkı ayaklandırmaya çalışan tavrı nedeniyle tutuklandı. Aynı dönemde yayımlanan *Ruslan ve Ludmila*'yla büyük övgüler topladı. 1820'de Rusya'nın güneyinde Yekaterinoslav (bugünkü Dnipropetrovsk), Kişinev ve Odessa'ya sürgün edildi. 1823'te manzum romanı *Yevgeni Oegin*'i yazmaya başladı. "Çingeneler" şiirini yazdığı 1824'te devlet görevine son verildi ve ailesinin Mihailovskoye'deki toprağına iki yıl sürgüne gönderildi. 1825'te ilk manzum oyunu *Boris Godunov*'u tamamladı. 1826'da çar I. Nikolay tarafından azat edildi ve Moskova'ya dönmesine izin verildi. Aynı yıl *Aleksandr Puşkin'in Şiirleri*'nin ilk kısmı yayımlandı. Ertesi yıl, büyük büyükbabası Abram Hannibal'in hayatını ve başarılarını konu ettiği *Büyük Petro'nun Magribi* romanına başladı; ancak bitiremedi. 1828'de müstehcen şiiri "Gavriliyada" yüzünden kötü şöhreti arttı. 1829'da Gürcistan ve Kafkaslar'a seyahat etti ve izlenimlerini *Erzurum Yolculuğu*'nda anlattı. Rus Edebiyatını Sevenler Derneği'ne üye oldu. 1830'da kâğıt üreticisi zengin bir ailenin kızı olan Natalya Nikolayevna Gonçarova'yla nişanlandı. Bu dönemde *Yevgeni Oegin*'i yazmayı bitirdi; *Küçük Tragedyalar*'ı tamamladı (*Pinti Sövalye, Mozart ve Salieri, Taştan Konuk, Veba Sırasında Şölen*); *Kolomna'daki Küçük Ev'i, Papaz ve Uşağı Balda'nın Hikâyesi*'ni ve otuzun üzerinde lirik şiiri kaleme aldı. 18 Şubat 1831'de Natalya Gonçarova'yla evlendi. *Çar Sultan Masalı*'nı yazdı. İmparatorun emriyle Puşkin'e hariciyede tekrar yıllık maaşı olan sembolik bir makam verildi ve resmî tarih yazarı olarak atandı. 1832'de kızı Mariya dünyaya geldi. *Rusalka* oyununu yazdı ve Rus Akademisi'ne kabul edildi. 1833'te *Yevgeni Oegin* kitap olarak yayımlandı. Oğlu Aleksandr doğdu. *Pugaçov Ayaklanması'nın Tarihi*'ni yazdığı sırada gereken araştırmalar için Orenburg ve Kazan bölgelerine seyahat etti. *Balıkçı ve Altın Balığın Masalı*'nı, ünlü şiiri *Bronz Süvari* ve kısa hikâyesi *Maça Kızı*'nı yazdı. 1834'te çarın maiyetine atandı. Aynı yıl, Shakespeare'in *Kısasa Kısas* oyunundan uyarladığı *Andjelo* yayımlandı ve I. Petro'nun hükümdarlığını anlatacak bir araştırmaya başladı; bu çalışmasını tamamlayamasa da notları toplanarak ölümünden yüz yıl sonra yayımlandı. 1835'te ikinci oğlu Grigoriy dünyaya geldi. 1836'da *Sovremennik* (Çağdaş) dergisinin editörlüğüne getirildi; burada tarihi romanı *Yüzbaşının Kızı* yayımlandı. 29 Mart'ta annesini kaybetti. Dördüncü çocuğu Natalya 23 Mayıs'ta doğdu. 1837'de aynı zamanda Natalya'yla da flört eden Natalya'nın kız kardeşinin eşi Baron Georges d'Anthès'e meydan okudu. 8 Şubat'ta gerçekleşen düello sırasında ağır yaralandı ve iki gün sonra hayatını kaybetti. Başkentte huzurun bozulmasından korkan çarın emriyle Puşkin'in naaşı, ailesinin Mihailovskoye'deki topraklarına yakın olan Siyva-togorskiy Manastırı'na geceleyin gönderildi. Manastırda annesinin yanına gömüldü.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER.....	7
KRONOLOJİ	13
ÖNSÖZ	
YÜZBAŞININ KIZI / ROBERT CHANDLER.....	23

Yüzbaşının Kızı

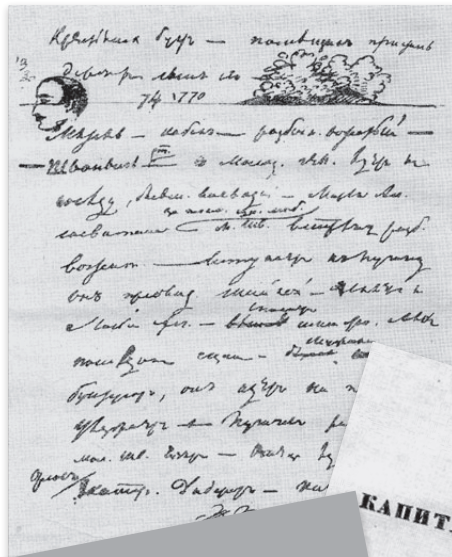
1. Muhafızlar Birliği Çavuşu.....	31
2. Kılavuz.....	41
3. Kale.....	53
4. Düello.....	61
5. Aşk.....	73
6. Pugaçov Ayaklanması.....	83
7. Saldırı.....	95

8. Davetsiz Misafir	105
9. Ayrılık	115
10. Kentin Kuşatılması	121
11. Eşkıya İni	131
12. Yetim Kız	145
13. Tutuklama	153
14. Yargılanma	161
Atlanan Bölüm	175

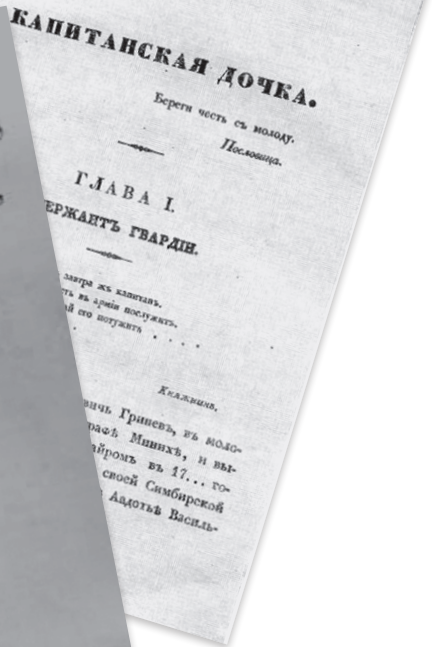
SONSÖZ

YÜZBAŞININ KIZI: PUŞKİN'İN NESRİ VE

RUS REALİZMİ / DONALD DAVIE..... 189

- Yüzbaşının Kızı'nın elyazmasından bir sayfa.
- Yüzbaşının Kızı'nın tefrika edildiği Sovremennik (Çağdaş) dergisinin kapakı ve ilk sayfası (1836).

**Pavel Petroviç Sokolov'un
Yüzbaşının Kızı için yaptığı çizimler:**

- Grinev ve Şvabrin, Mironovların evinde (sol üstte).
- Marya Ivanovna (sol ortada).
- Maşa Mironova ve Grinev (sol altta).
- Hücüm (sağ üstte).
- İdam hakkındaki şarkı ve Maria'nın serbest bırakılışı (sağ ortada).
- Grinev ve Çarıçe (sağ altta).

Gençliğinde başla onurunu korumaya.

— ATASÖZÜ

Muhafız Birliği Çavuşu

– Yarın muhafız birliğinde yüzbaşı olurdu.
– Hiç gereği yok; bırak orduda olsun.
– Çok güzel buyurdunuz! Varsın sıkıntı çeksin...
.....
Peki ama kimdir babası onun?

— KNYAJNİN

Babam Andrey Petroviç Grinev gençliğinde Kont Minih'in yanında görevdeyken, 17... yılında kıdemli binbaşı rütbe-siyle ordudan ayrılmış. O zamandan bu yana da kendi köyü olan Simbirska'da yaşamış. Bölgenin yoksul soylularından birinin kızı olan Avdotya Vasilyevna Yu ile de burada evlen-miş. Dokuz kardeşmişiz. Kardeşlerimin hepsi küçük yaşlar-da ölmüşler.

Muhafız alayında binbaşı olan yakın akrabamız Prens B. beni Semyonovski Alayı'na çavuş yazdırdığında daha anne-ciğimin karnındaymışım.¹ Beklenenin aksine, annem kız do-

1 Ordunun en seçkin birliği olan muhafız alayının erleri de subayları da soylula-rın çocukları arasından seçilirdi. Bu alay gösterişli kıyafetleriyle öteki birlikler-den çok farklıydı – ç.n.

ğurursa, babam gereken yerlere çavuşun öldüğünü bildirecek, olay kapanacaktı. Böylece öğrenimim bitinceye kadar izinli sayılacaktım. O zamanlar şimdiki gibi öğrenim görmüyorduk. Beş yaşından sonra eğitimim, içki kullanmadığı için lalalığıma yükseltilen seyis Saveliç'e bırakılmıştı. Onun gözetimi altında on iki yaşında Rus gramerini öğrenmiştim, tazıların özellikleri üzerine de çok şey biliyordum. O sıralar babam benim için Moskova'dan, çiftliğin bir yıllık şarap ve zeytinyağı stoğuyla birlikte Monsieur Beaupré diye bir Fransız'ı getirtmişti. Fransız'ın gelişinden Saveliç hiç hoşlanmamıştı. Kendi kendine söylenip duruyordu: "Tanrı'ya şükür, çocuğun üstü başı tertemiz, saçları taralı, karnı tok. Boşa para harcamanın, buradaki adamlar yetmiyormuş gibi bu mösyö-yü getirmenin ne gereği vardı!"

Beaupré Fransa'da berbermiş, sonra Prusya Ordusu'nda er olarak görev yapmış, daha sonra ne anlama geldiğini bilmeden, *pour être outchitel*² Rusya'ya gelmiş. İyi niyetli ama inanılmaz derecede havai, serseri, çapkın biriydi. En önemli zayıflığı kadınlara olan düşkünlüğüydü. Yaltaklanmaları yüzünden sık sık, günlerce ahlayıp puflamasına neden olan tek-meler yediği oluyordu. Öte yandan (kendi ifadesiyle) *şişelere düşman da değildi*, yani (kendisinin Rusça deyişiyle) fazladan birkaç kadeh devirmeyi severdi. Ne var ki, şarap bizde yalnızca akşam yemeklerinde, o da küçük bir kadeh verildiği, üstelik öğretmeni de es geçtikleri için benim Beaupré çok kısa bir süre sonra Rus meyveli votkasına alışmış, hatta mideye çok daha yararlı olduğunu söyleyerek onu yurdunun şaraplarına tercih etmeye başlamıştı. Hemen dost olmuştuk. Kendisiyle yapılan kontrata göre bana *Fransızca, Almanca ve bütün bilimleri* öğretmesi gerekiyorken, çok geçmeden benden Rusça bazı şeylerin nasıl söyleneceğini öğrenmeyi yeğler olmuş, sonra da her birimiz kendi istediğimiz şeylerle ilgilen-

2 (Fr.) Öğretmen olmak için.

meye başlamıştık. Aramız çok iyiydi. Başka eğitimci istemiyordum. Gelgelelim, çok geçmeden kader bizi ayırdı. Şöyle oldu:

Yüzü çiçek bozuğu olan şişko çamaşırcı kız Palaşka ile inek bakıcısı şaşu Akulka aralarında anlaşmışlar, bir gün birlikte annemin karşısına çıkıp, ayaklarına kapanmış, bağışlanmaları için yalvarmışlar, saflıklarından yararlanan mösyöden ağlayarak yakınmışlardı. Annemin bu konularda şakası yoktu. Durumu babama anlatmıştı. Babam da kısa yoldan halletmişti konuyu. Hemen yanına getirilmesini istemişti serseri Fransız'ın. Mösyönün benimle ders çalıştığını söylemişlerdi. Bunun üzerine doğru benim odama gelmişti babam. O sırada Beaupré karyolada mışıl mışıl uyuyor, ben ders çalışıyordum. Bu arada şunu da söyleyeyim, coğrafya dersim için Moskova'dan bir harita getirtilmişti. Daha hiç kullanılmamış olan harita duvarda asılı duruyordu ve büyüklüğüyle, kâğıdının kalitesiyle uzun süredir ilgimi çekiyordu. Ondan bir uçurtma yapmayı koymuştum kafama ve Beaupré'nin uyumakta olduğundan yararlanıp işe koyulmuştum... Tam Ümit Burnu'na kuyruğu ekliyordum ki, babam girmişti odaya. Benim nasıl coğrafya çalıştığımı görünce kulağımla çekmiş, sonra Beaupré'nin yanına koşmuş, onu sert bir biçimde uyandırmış, bağırıp çağırmaya başlamıştı. Beaupré şaşkınlık içinde ayağa kalkmaya çalışıyor, ama bir türlü başaramıyordu: Zil zurna sarhoştur zavallı. Bu kadarı da fazlaydı artık! Babam yakasına yapışıp karyoladan kaldırdı Beaupré'yi, iterek odadan dışarıya attı, aynı gün de evden kovdu. Saveliç bu duruma inanılmaz sevinmiş, benim öğrenimim de bitmişti.

Bir soylu çocuğu olarak güvercin kovalamaya, hizmetçilerin çocuklarıyla oynamaya başlamıştım. Bu arada on yedime basmıştım. Kaderim o sıralar değişti.

Annem bir gün konuk odasında reçel kaynatıyordu ben de dudaklarımı yalayarak kaynayan köpükleri seyretiliyor-

dum. Babam pencerenin önünde oturmuş, her yıl düzenli olarak aldığı “Saray Yıllığı”nı okuyordu. Bu almanağın her zaman önemli bir etkisi olurdu üzerinde: Bazen önemseyerek birkaç kez tekrar okurdu onu ve okudukça insanı şaşırtacak derecede heyecanlanır, sinirleri bozulurdu. Bunu çok iyi bildiği için annem bu uğursuz kitabı her zaman elinden geldiğince bir yerlere sıkıştırır, bu nedenle de “Saray Yıllığı” babamın gözüne kimi zaman aylarca ilişmezdi. Bu yüzden de, babam almanağı bir rastlantı sonucu bulursa elinden saatlerce bırakmazdı. Evet, babam arada bir omuzlarını kaldırarak “Saray Yıllığı”nı okuyor, arada kendi kendine mırıldanıyordu: “Tuğgeneral!.. Benim bölüğümde çavuştu!.. Şimdi çift madalya sahibi!.. Şurada daha dün birlikte!..” Sonunda yıllığı kanepenin üzerine fırlattıp, hiç de iyi olmadıkları belli düşüncelere daldı.

Birden anneme döndü:

– Avdotya Vasilyevna, Pyotrcuk kaç yaşında oldu?

– On yedisine girdi işte, diye karşılık verdi annem. Pyotrcuk, Nastasya Garasimovna Teyze’nin bir gözünün kör olduğu yıl doğmuştu, hatta o yıl...

Babam onun sözünü kesti:

– Güzel! Orduya girmeli artık. Kızların arkasından koştuğu, güvercinliğe tırmandığı yeter.

Yakında benden ayrılacağı düşüncesi annemi öylesine etkilemişti ki, kepçeyi kazanın içine düşürmüş, gözyaşları yanaklarından aşağı süzölmeye başlamıştı. Öte yandan, benim şaşkınlığım da anlatılacak gibi değildi. Orduya yazılmak düşüncesi kafamda, özgürlük düşüncesi ve Petersburg yaşamının hazalarıyla birbirine karışıyordu. Bir muhafız alayı subayı olarak hayal ediyordum kendimi. Bunun bir insan için en yüce şey olduğunu düşünüyordum.

Babam düşüncesini değiştirmeyi, ertelemeyi sevmezdi. Ayrılış günüm belirlenmişti. Yola çıkmamdan bir gün önce,

babam gelecekteki komutanıma benimle bir mektup göndermek niyetinde olduğunu söyledi, kâğıt kalem istedi.

Annem,

– Unutma Andrey Petroviç, dedi, Prens B.'ye benim de selamlarımı yolladığımı yaz. Pyotrcuktan yakın ilgisini esirgemeyeceğini umduğumu falan da ekle...

Babam yüzünü ekşitip karşılık verdi:

– Ne saçma! Prens B.'ye ne diye mektup yazacakmışım ki?

– Demin Pyotrcuğun komutanına yazacağım demiştin ya...

– Demişsem ne olmuş?

– Prens B. Pyotrcuğumun komutanı olmayacak mı? Semyonovski alayına çavuş yazılmıştı ya...

– Evet yazılmıştı! Yazılmışsa yazılmış, bundan bana ne? Pyotrcuk Petersburg'a gitmeyecek. Gençler gezip eğlenmekten başka ne öğrenirler Petersburg'da? Hayır, orduda hizmet edecek, palaska takacak, barut koklayacak... Benim oğlum hokkabaz değil asker olacak.

Kimliğimle vaftiz gömleğimin bulunduğu kutuyu açtı annem, kimliğimi çıkardı, elleri titreyerek babama verdi. Babam dikkatle inceledi kimliğimi, masada hemen önüne koydu ve mektubunu yazmaya başladı.

Meraktan içim içime sığmıyordu: Petersburg'a değilse, nereye göndereceklerdi beni? Babamın oldukça yavaş hareket eden kaleminden gözlerimi alamıyordum. Sonunda bitirdi yazmayı, mektubu kimliğimle birlikte bir zarfa koydu, gözlüğünü çıkardı, beni yanına çağırıp şöyle dedi:

– Eski arkadaşım, dostum Andrey Karloviç'e yazdığım şu mektubu al. Orenburg'a gidecek, onun komutasında hizmet edeceksin.

Böylece bütün güzel umutlarım yerle bir olmuştu! Eğlenceli Petersburg hayatının yerine, uzak, kuytu bir yerde can sıkıntısı bekliyordu beni. Bir dakika öncesine kadar heyecanla beklediğim görev şimdi pek ağır bir mutsuzluk ola-

rak görünüyordu gözüme. Ama itiraz edemezdim. Ertesi sabah araba kapıda hazır bekliyordu. Valizimi, çay takımımın bulunduğu sandığı, ekmeklerin, böreklerin olduğu bohçayı, çocukça ev yaşamımın son kalıntılarını arabaya yüklediler. Annem babam kutsadılar beni. Babam şöyle dedi bana:

– Yolun açık olsun Pyotr. Hakkını vererek yap görevini. Komutanlarının emirlerini dinle. Onların seni okşamalarını bekleme. Görevin olmayan işlere burnunu sokma, görevden de kaçma. Şu atasözünü hiçbir zaman çıkarma aklından: Giysini yeniyken, onurunu gençken koru.

Annem iki gözü iki çeşme, bana sağlığıma dikkat etmemi, Saveliç'e de "çocuğuna" iyi bakmasını söylüyordu. Tavşan kürküne sarıp sarmaladılar beni, üzerine tilki kürkümü giydirdiler. Saveliç'le arabaya bindik, gözyaşları arasında yola çıktık.

O gece Simbirsik'teydim. Saveliç'in, kendisine söylenilen gerekli şeyleri satın alması için bir gün orada kalmam gerekiyordu. Hana yerleştik. Saveliç sabahleyin alışverişe çıktı. Pencereden çamurlu ara sokağa bakmaktan canım sıkılınca odalarda dolaşmaya başladım. Bilardo salonuna girdim. Elinde isteka, dişlerinin arasında piposu olan uzun boylu, uzun siyah bıyıklı, uzun gömlekli, otuz beş yaşlarında bir beyefendi vardı orada. Sayıcıyla bilardo oynuyordu. Masa sayıcısı oyunu kazandığında bir kadeh votka içiyor, kaybettiğinde ise bilardo masasının altına dört bacak giriyordu. Oyunu izlemeye başladım. Oyun uzadıkça masanın altına dört bacak girişler de çoğalıyordu, öyle ki, sonunda masanın altından çıkamaz olmuştu sayıcı. Beyefendi, mezar başında ölü konuşması yapıyormuş gibi duygulu bir şeyler söyledikten sonra bana dönerek, bir parti oynamamızı önerdi. Bilardo oynamayı bilmediğimi söyleyip önerisini geri çevirdiğimde, bu görülmemiş bir şeymiş gibi şaşırdı. Sanki acıyormuş gibi baktı yüzüme. Yine de sohbet etmeye

başladık. Adının İvan İvanoviç Zurin olduğunu, süvari alayında yüzbaşı olarak görev yaptığını, Simbirsk'e asker alımı için geldiğini ve handa kaldığını öğrendim. Zurin asker usulü "Tanrı ne verdiyse" birlikte yemeye davet etti beni. Önerisini severek kabul ettim. Masaya oturduk. Zurin çok içiyor, askerliğe alışmam gerektiğini söyleyerek, boşalan bardağımı tekrar dolduruyor; gülmekten neredeyse yerlere yattığım asker fıkraları anlatıyordu. Öyle ki, masadan kalktığımızda iki dosttuk. Sonra bana bilardo öğretmeye kalktı.

– Orduda herkesin bilmesi gereken bir oyundur bu, diyor-du. Sözgelimi, sefer sırasında küçük bir yerleşim birimine gönderilirsin. Ne yapacaksın orada? Neyle oyalanacaksın? Hep Yahudi pataklayacak değilsin ya. İster istemez meyhaneye gider, bilardo da oynarsın. Bunun için bilardo oynamayı öğrenmelisin!

Söyledileri aklıma çok yatmıştı. Büyük bir hevesle çalışmaya başlamıştım. Zurin heyecanla destekliyordu beni, çabucak elde ettiğim başarılarla hayret ediyordu. Birkaç dersten sonra parasına, para kazanmak için değil de, boşuna oynamış olmamak için (dediğine göre boşuna oynamak iğrenç bir alışkanlıktı) bir kapiğine oynamayı teklif etti bana. Bunu da kabul ettim. Bu arada Zurin punç getirmelerini söyledi ve görevde buna da alışmam gerektiğini söyleyerek, içmemi istedi.

– Punçsuz hayat olur muymuş orduda, diyordu.

Bir yandan da oynamayı sürdürüyorduk. Kadehlerimi boşalttıkça cesaretim artıyordu. Toplarım durmadan banttan dışarıya gidiyordu. Kızıyordum. Sayıları Tanrı bilir nasıl tutan marköre söyleniyor, oynadıkça oynuyor; kısacası, birden özgürlüğüne kavuşmuş bir çocuk gibi davranıyordum. Bu arada zaman ben fark etmeden geçiyordu. Neden sonra saatine baktı Zurin, istekayı bıraktı ve yüz ruble kaybettiğimi söyledi. Bu biraz şaşırttı beni. Param Saveliç'teydi. Özur dilemeye başladım. Kesti sözümü Zurin, şöyle dedi: